הרב ירמי סטביסקי

חיים שתהא בנו אהבת תורה

המאמץ המרכזי בכל מערכת חינוך יהודית מסורתית מתמקד בלימוד תורה. מדוע מהווה לימוד התורה ערך כה מרכזי ביהדות?
נראה שאפשר לתת לשאלה זו ארבע תשובות.

התשובה הראשונה היא כיוון שמי שאינו יודע את מצוות התורה אינו יכול לקיים אותן. המטרה של התורה היא אכן קיום המצוות, אך הצורך בלימוד התורה מאפשר קיום ראוי ונכון שלהם. "אין בור ירא חטא ואין עם הארץ חסיד". עמדה זו היא גם העמדה של רבי טרפון שמעשה גדול מלימוד תורה (קידושין מ ע"ב). תכליתו של האדם היא לשמור את מצוות התורה, ורק על ידי לימוד התורה ניתן לדעת כיצד לשמור את המצוות.

התשובה השנייה היא שקיימת מצווה עצמאית של לימוד התורה. אחת מתרי"ג מצוות היא לימוד התורה. אמנם הרמ"א פסק: "ובשעת הדחק אפילו לא קרא רק קריאת שמע שחרית וערבית 'לא ימושו מפיך' קרינן ביה" (יורה דעה סימן רמ"ו), אך מפורסמים דברי הרמב"ם "גדולי חכמי ישראל היו מהן חוטבי עצים ומהן שואבי מים ומהן סומים, ואף על פי כן היו עסוקין בתלמוד תורה ביום ובלילה" (הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה ט). לימוד התורה נכלל בדברים "שאין להן שיעור".
אולם, בכל זאת צריך לשאול: מהי המשמעות של אותה מצווה שערוך-השולחן מגדיר אותה "לימוד התורה היא המצווה הגדולה יותר מכל המצוות כולן" (יורה דעה סימן רמ"ו)? מדוע מהווה מצוות לימוד תורה מצווה כה חשובה?

לכן ניתן לבאר קו מחשבה שלישי, והוא שלימוד התורה יכול להביא את האדם לדביקות בקב"ה. כיוון שהתורה היא כדברי מו"ר הרב ליכטנשטיין "דבר ה' בעולם" לימוד התורה מחבר אותנו לבורא עולם. כיוון שהקב"ה מבטא את רצונו האלוהי בתורה ראוי לעסוק בתורה, כי תכלית האדם היא להתחבר לרצון האלוהי. הרב קוק בספרו "אורות התורה" כותב: "ענין תורה לשמה – לשם התורה". זהו עיסוק שלא על מנת לשמור מצוות, אלא לשם הדבר עצמו. רבי חיים מוולוז'ין בספרו "נפש החיים" כותב "ובשעת העסק והעיון בתורה, ודאי שאין צריך אז לעניין הדביקות כלל, כנ"ל שבהעסק ועיון לבד הוא דבוק ברצונו ודיבורו יתברך והוא יתברך ורצונו דיבורו חד..." (שער ד פרק י). על פי דעתו של רבי חיים מוולוז'ין, תלוי הקיום הפיזי של העולם בלימוד התורה, ואם ייפסק לימוד התורה מן העולם, אזי יחזור העולם ל"תוהו ובוהו". "ולזאת עיקר חיותם ואורם וקיומם של העולמות כולם על נכון, הוא רק כשאנחנו עוסקים בה [-בתורה] כראוי..." (שער ד פרק יא). ללא האנרגיות הרוחניות הבאות לעולם על ידי לימוד התורה אין שום טעם לקיום העולם.

אולם ייתכן לענות תשובה רביעית. גם אם יוצאים ידי חובת לימוד תורה בקריאת שמע שחרית וערבית, וגם אם יודעים כיצד לשמור את המצוות בלי לימוד מדוקדק של המצוות, ייתכן שיהודים לומדים תורה פשוט כי הם מחפשים משמעות לחיים. לימוד התורה אמור להיות לימוד על החיים. התורה שבכתב ושבעל פה מכילות את כל הבעיות האתיות, המשפטיות והפסיכולוגיות של המצב האנושי. התורה מתמודדת עם מכלול המצבים האנושיים ומנתחת אותם באמצעות הסיפור, האגדה וההלכה. התורה מהווה את התרבות של עם ישראל. כשותפים בלימוד התורה אנחנו מוכיחים שאנחנו אנושיים. המחשבה, התהייה המחלוקת וההכרעה, ובעיקר, הניסיון להבין את הקב"ה ואת האדם ואת החברה, הופכים אותנו לבני אנוש. הרמב"ם בהקדמה לפירוש המשנה מתלבט בדבר תכלית בריאת האדם:

ולכן חקרו כל פעולותיו אחת אחת כדי לדעת מה תכליתו מכל הפעולות האלה. ומצאו שתכליתו פעולה אחת בלבד, ושאר פעולותיו אינן אלא להמשכת קיומו כדי שתושלם בו אותה הפעולה היחידית והיא השגת המושכלות וידיעת האמתיות על בורים. כי לא ייתכן שתהיה תכלית האדם לאכול או לשתות או לבעול או לבנות בית או להיות מלך... שהאדם לפני שילמד אינו אלא כבהמה. כי לא נבדל האדם משאר בעלי החיים אלא בהגיון. שהוא חי בעל הגיון, רצוני במלת הגיון השגת המושכלות, וגדול שבמושכלות השגת אחדות הבורא יתעלה וישתבח...

האדם יכול בקלות לחיות כמו בהמה. אדם השואף להבנת עולמו של הקב"ה ולהבנת הקב"ה בעצמו עד כמה שידו משגת, מתעלה ומבדיל את עצמו מהבהמה.

רבי עקיבא סובר שתלמוד גדול מן המעשה (קידושין מ ע"ב). התלמוד אמנם מביא לידי מעשה, אך זה אינו תכליתו. לימוד התורה מקרב אותנו לקב"ה. לימוד התורה מקיים את העולם. לימוד התורה מהווה הצינור שדרכו הרצון האלוהי יכול להגיע לעולם. לימוד התורה הופך אותנו לאנשים. אנחנו לומדים תורה כי בלי התורה אין משמעות לחיים שלנו. כל אחד לומד כפי יכולתו וכפי הבנתו. כל אחד לומד את התחום בתורה שמעניין אותו. אך הציר המרכזי של החיים היהודיים המאפשרים לנו חיים של משמעות הוא לימוד התורה.